

DICTIONNAIRE FRANCAIS-MAFA

Yves LE BLÉIS

© Yves Le Bléis 2026

<http://dayimafa.net/>

(évolutif en ligne - tous droits réservés - reproduction interdite)

version du 29-09-2026

U

ULCÈRE PHAGÉDÉNIQUE

gúrdza [2026 gúrja]

UN, UNE

(numéral)

sétád [2026 stád]

» Le chef envoie les hommes dans l'eau un par un • **bíy á zlingdē ndohíy á yim sétád aa sétád** [2026 bíy á zlingdē ndohíy á yim stád aa stád]

(indéfini)

ngidé (quelque)

» Il y en a un • **ngidé á zhé** [2026 ngidé á zé]

l'un ... l'autre

tál

» L'un à moi, l'autre à toi • **tál agagá, tál angaya**

» L'un au père, l'autre à la mère • **tál a bábá, tál a māmá**

ndú mán, cf. **ndó** (homme)

» l'un vient avec de l'argent, l'autre avec du mil, un autre avec des arachides, tout ce qu'on veut • **ndú mán á shike aa súláy, ndú mán aá daw, ndú mán aá vandá, télé** [2026 ndú mán á ske aa súláy, ndú mán aá daw, ndú mán aá vandá, télé]

l'un et l'autre

kərə ngwáz áré kərə ngwáz (litt. "fils de femme comme fils de femme"), cf. **kórá** (fils)

» on appelle tout le monde : l'un comme l'autre... tous • **á nda bohwa á nízłəmbáďə ndomadzá télé : kərə ngwáz áré kərə ngwáz... pát** [2026 á nda bohwa á nízłəmbáďə ndomajá télé : kərə ngwáz áré kərə ngwáz... pát]

UNANIMEMENT

wuskəď-wuskəďfa'a [2026 wuskəďwuskəďfa'a]

UNIFIER

zləbá, zləbáy, zləbáw (réunir)

UNIJAMBISTE

ńslangá-sák, ńzlangá-sák [2026 ńslangásák, ńzlangásák]

UNIR

gá, gáy, gáw, compl. **ńsótád** [2026 ństád] (“l'unité”)

- » ils s'unissent pour faire alliance contre notre chef • **tá gíy ńsótád á ta zlóbanə vá á gíd á biy nga** [2026 tá gíy ństád á ta zlóbanə vá á gíd á biy nga]

S'UNIR

mbá, mbáy, mbáw (partager), compl. **va** (“corps”)

- » Mon ami et moi nous nous unissons pour travailler • **ngá mbíy vá ágídé mizlin aá mandalə ga**

UNITÉ

ńsótád [2026 ństád] (nom num.), cf. **sótád** [2026 stád]

- » Ils s'unissent (ils font l'unité) • **tá gíy ńsótád** [2026 tá gíy ństád]

UPUPA EPOPS

ngólákə dák [2026 ngólák dák] (litt. “coq de campagne”), cf. **ngólák**

URINE

kuray

urine de nourrisson

kuriy mčəngwəsh [2026 kuriy mčəngwəs] (litt. “urine de ?”)

URINER

təh-, tihe, tuhwa (“déposer”)

- » Et il remplit d'urine vingt cruches • **a n təha tetə kulə-kulə cew** [2026 a n təha tetə kulkulə cew]

USAGÉ

háháha'a, háháháha'a, héhéhe'e, héhéhéhe'e

- » Un tesson de calebasse usagé traîne par terre • **kəslah kwokwáy á shewelə tə hód' háháha'a** [2026 kəslah kwokwáy á shewelə tə hód' háháha'a]

ńmava'a, ńmav-mavva'a [2026 ńmava'a, ńmavmava'a] (ancien)

- » Le (tissu) neuf ne va pas avec l'usagé • **diy ńbuwa' á ndzíy ává ńmava' áaəa** [2026 diy ńbuwa' á njíy ává ńmava' áaəa]

objet usagé

gwadzaba (ajout FH) [2026 gwajaba]

USÉ

hándzá-hándza'a, hénjé-hénje'e [2026 hánjáhánja'a, hénjéhénje'e]

- » La vieille femme est usée • **modóngúz hénjé-hénje'e** [2026 modóngúz hénjéhénje'e]

ńnjihe'e, cf. **njihe-, njihe, njuhwe**

- » Cette pièce de monnaie usée • **dalá ńnjihe wuna**

USER

hál-, hélé, hwálá (vieillir)

- » J'use mes habits • **í hélé maslaka**

ndá, ndáy, ndáw (manger)

- » La pierre use le vêtement • **kwá á ndíy maslaka**
» On martèle la houe que la terre a usée • **ndá ghumbata dčəvər mágasə mán hákədá á ndədámə só má** [2026 ndá

ghumbata dǝvǝr mǎgasǝ mǎn hǎkdǎ á ndǝdǎmǝ sǝ mǎ]

USTENSILE CREUSÉ DANS UN TRONÇON DE BOIS

wúrám

UTÉRUS

giy kǎrá (litt. “case d'enfant”), cf. gáy, gíy, giy (maison)

UVARIA CHAMAE

gúzmbohw